

Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC // OJ L 140, 5.6.2009, p. 16–62. 9. Directive 2009/29/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 amending Directive 2003/87/EC so as to improve and extend the greenhouse gas emission allowance trading scheme of the Community // OJ L 140, 5.6.2009, p. 63–87. 10. Directive 2009/30/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 amending Directive 98/70/EC as regards the specification of petrol, diesel and gas-oil and introducing a mechanism to monitor and reduce greenhouse gas emissions and amending Council Directive 1999/32/EC as regards the specification of fuel used by inland waterway vessels and repealing Directive 93/12/EEC // OJ L 140, 5.6.2009, p. 88–113. 11. Directive 2009/31/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the geological storage of carbon dioxide and amending Council Directive 85/337/EEC, European Parliament and Council Directives 2000/60/EC, 2001/80/EC, 2004/35/EC, 2006/12/EC, 2008/1/EC and Regulation (EC) No 1013/2006 // OJ L 140, 5.6.2009, p. 114–135. 12. Directive 2009/33/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of clean and energy-efficient road transport vehicles // OJ L 120, 15.5.2009, p. 5–12. 13. Directive 2010/30/EU of the European Parliament and of the Council of 19 May 2010 on the indication by labeling and standard product information of the consumption of energy and other resources by energy-related products // OJ L 153, 18.6.2010, p. 1–12. 14. Directive 2010/31/EU of the European Parliament and of the Council of

19 May 2010 on the energy performance of buildings // OJ L 153, 18.6.2010, p. 13–35. 15. ECCP – Working Group on Forest Sinks. Final report. Conclusions and recommendations regarding forest related sinks & climate change mitigation [Electronic source]: http://ec.europa.eu/clima/policies/forests/docs/forest_sinks_final_report_en.pdf. – Title from the screen. 16. Jans J.H., Vedder H.H.B. European Environmental Law (3rd. revised edition). Groningen: Europa law publishing, 2008, 496 p. 17. Towards a European Climate Change Programme (ECCP) : Communication of 8 March 2000, COM (2000) 88 final. 18. White Paper. Adapting to climate change: Towards a European framework for action, Brussels, 1.4.2009, COM (2009) 147 final. 19. Winter G. Das Klima ist keine Ware // Zeitschrift fur Umweltrecht 2009 (6), p. 295 – 297. 20. Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2011 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [із змінами від 16.11.2011 р. № 1146-р] : розпорядження Кабінету Міністрів України : від 17.08.2011 р. №790-р // Урядовий кур'єр, 2011, 10, 12.10.2011 № 188. 21. Прогресивний план адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : схвалений за засідання Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 09.03.2010 р. у сфері захисту довкілля [Електронний ресурс]: http://www.kmu.gov.ua/document/243322910/adapt_prog_plan.doc. – Назва з екрану. 22. Регламент Європейського Парламенту та Ради ЄС №842/2006 від 17 травня 2006 року про деякі фторовані парникові гази // OJ L 161, 14.06.2006, с. 1–11.

Надійшла до редколегії 05.04.12

Я. Фаловська, асп.

ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ ТА ЮРИДИЧНОЇ ПРИРОДИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті розглянуто поняття, теоретичні та правові основи, принципи формування та функції екологічного менеджменту в Україні.

Ключові слова: екологічний менеджмент, екологічне управління, системи екологічного менеджменту.

The definition, theoretical and practical basis of the environmental management, principles of its formation in Ukraine and environmental management functions have been analyzed in the article.

Keywords: environmental management, ecological management, environmental management system.

В статье рассматриваются понятия, теоретические и правовые основы, принципы формирования и функции экологического менеджмента в Украине.

Ключевые слова: экологический менеджмент, экологическое управление, системы экологического менеджмента.

Однією з проблем розвитку суспільства на сучасному етапі є суперечність між зростаючими потребами людей і обмеженими можливостями природних ресурсів. Ця проблема загострюється наявністю екологічної кризи, зокрема, відсутністю належної та сучасної системи екологічного управління в державі, недосконалістю екологічного законодавства України в цій частині. Окрім того, не слід залишати поза увагою той факт, що Україна отримала у спадок від Радянського Союзу занедбане довкілля, а також велику кількість промислових та надзвичайно ресурсовиснажливих підприємств, через високу платоспроможність яких пріоритет віддається економічним, а не екологічним інтересам.

На сучасному етапі розвитку функції екологічного управління, головним чином, зосереджуються на найнижчому, об'єктному рівні, тобто на рівні окремих підприємств. Підприємства є основною ланкою реалізації державної екологічної політики, від них залежать темпи та ефективність здійснення природоохоронних заходів. Саме тому формування ефективних механізмів управління якістю навколишнього природного середовища, розробка та впровадження систем екологічного менеджменту на підприємствах мають надзвичайно важливе значення для вирішення глобальних екологічних проблем та формування екологічної політики держави.

Системи екологічного менеджменту – це новітній підхід до врахування пріоритетів охорони навколишнього середовища при плануванні та здійсненні діяльності підприємства. Впровадження систем екологічного менеджменту підвищує інвестиційну привабливість підприємств, дає змогу знизити страхові витрати, а головне – послідовно зменшувати негативний вплив продукції на навколишнє природне середовище і здоров'я людей, підвищити якість продукції та послуг [1].

Ідея створення та функціонування систем екологічного менеджменту бере свій початок ще з 50-х років ХХ століття. Це пов'язано з розвитком технічного прогресу, запровадженням ресурсомістких та небезпечних для життя та здоров'я людини технологій. Громадськість починає активізувати свою екологічну свідомість, виникають неурядові організації та міжнародні агентства екологічного спрямування. Так, у 1948 році було засновано міжнародну неурядову організацію Міжнародний союз охорони природи, в складі якої і до сьогодні діє Комісія з екологічної, економічної та соціальної політики, та яка проводить експертизу і розробляє рекомендації з оптимізації економічних та соціальних факторів роботи підприємства з метою охорони довкілля.

Наступним кроком у запровадженні систем екологічного менеджменту стало проведення у 1972 році Конференції ООН з навколишнього середовища у Стокгольмі, в результаті якої було створено Програму ООН по навколишньому середовищу (ЮНЕП). Основним завданням ЮНЕП було сприяти координації охорони природи на загальносистемному рівні.

Вперше поняття "екологічний менеджмент" офіційно було застосовано у "Порядку денному на XXI століття", що був прийнятий на Конференції з екології та розвитку у Ріо-де-Жанейро у 1992 році, і в якому зазначалось, що "екологічний менеджмент варто віднести до ключової домінанти сталого розвитку і одночасно до вищих пріоритетів промислової діяльності і підприємництва" [2].

Початковим етапом нормативного забезпечення екологічного менеджменту можна вважати розробку в 1992 р. Стандарту в галузі систем екологічного менеджменту BS 7750 (Specification for Environmental Management Systems), що був підготовлений і випущений Британським Інститутом Стандартизації відповідно

до запиту Британської Конфедерації Промисловості. Це було пов'язано з бажанням Європейського Союзу створити єдиний європейський ринок та тверду систему екологічного законодавства і контролю виконання його вимог. Стандарт не встановлює і не визначає умов до природоохоронної діяльності підприємства, але містить рекомендації, корисні для створення систем екологічного менеджменту підприємств.

У березні 1992 року Європейським Співтовариством були випущені "Вимоги до екоаудитування", підготовлені відповідно до П'ятої програми екологічних заходів ЄС, яка надавала перевагу превентивним заходам і принципам розподілу відповідальності в сфері охорони навколишнього середовища. Метою цього документу було створення стимулів використання екологічного аудиту для оцінки діяльності підприємств.

Наступним етапом створення та запровадження систем екологічного управління стала розробка стандартів серії ISO 14000, що розроблялись Технічним комітетом Міжнародної Організації Стандартизації з урахуванням уже зарекомендованих міжнародних стандартів по системах менеджменту якості продукції (ISO 9000). При цьому слід зазначити, що офіційно стандарти ISO 14000 є добровільними, оскільки не замінюють законодавчих вимог. Документи, що входять до серії ISO 14000, можна умовно поділити на три групи: принципи створення й використання систем екологічного менеджменту, інструменти екологічного контролю і оцінки, стандарти, зорієнтовані на продукцію [3].

Однак впровадження ISO 14000 здійснюється досить повільними темпами. На сьогодні в Україні існує більше 1 мільйона підприємств, але лише близько 2 тисяч з них отримали сертифікати системи управління якістю, в тому числі системи екологічного управління згідно з вимогами міжнародних стандартів серії ISO 14000.

У перекладах документів, що містять стандарти ISO 14000 замість терміну "екологічний менеджмент" використовуються такі поняття, як "управління якістю навколишнього середовища", "системи екологічного управління".

Поняття "системи екологічного менеджменту" є досить новим для екологічного права України та потребує більш детального вивчення. Для позначення відносин управління у галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки використовуються різні терміни, що свідчить про відсутність консенсусу з боку вчених щодо вказаного питання. Так, Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року [4] у Розділі IV оперує поняттям управління у галузі охорони навколишнього природного середовища, Закон України "Про Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року" від 21 грудня 2010 року [5] у Розділі I використовує термін "екологічне управління", Закон України "Про підтвердження відповідності" від 17 травня 2001 року [6] у Розділі I використовує термін "системи екологічного управління". В англо-і німецькомовній літературі використовуються терміни менеджменту охорони навколишнього середовища, екологічний менеджмент, екологічна політика підприємства, тощо.

На нашу думку, в науці екологічного права найбільш вдалим є визначення екологічного управління, що було запропоноване Андрейцевим В.І., відповідно до якого, екологічне управління – це урегульовані правовими нормами суспільні відносини, в яких реалізується діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, громадян та їх об'єднань, що спрямовані на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середо-

вища, екологічної безпеки юридичними і фізичними особами, дотримання екологічного законодавства, попередження екологічних правопорушень та захист екологічних прав громадян [7].

Спробуємо дати власне визначення екологічного менеджменту. На мою думку, Поняття екологічний менеджменту можна розглядати у широкому значенні та у вузькому.

Так, у широкому значенні екологічний менеджмент – це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають між суб'єктом господарської діяльності та органами державної влади, місцевого самоврядування, іншими юридичними, фізичними особами та їх об'єднаннями і які спрямовані на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, дотримання вимог екологічного законодавства, попередження екологічних правопорушень.

В основі формування такої системи правових норм лежать принципи охорони навколишнього природного середовища. Так, стаття 3 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року серед основних принципів охорони навколишнього середовища виокремлює *пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності*, а також *принцип екологізації матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій*. Саме ці принципи є основоположними для створення та впровадження систем екологічного менеджменту в Україні, а всі інші (безоплатність загального та платність спеціального використання природних ресурсів, поєднання заходів стимулювання і відповідальності, встановлення екологічного податку, збору за спеціальне використання природних ресурсів), направлені на їх реалізацію шляхом розробки та впровадження систем екологічного менеджменту, як одного з рівнів екологічного управління на підприємствах України.

Відповідно до Конституції України від 28 червня 1996 року, Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року, кожен громадянин України має право на безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище. Стаття 11 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року зазначає, що Україна гарантує своїм громадянам реалізацію екологічних прав, наданих їм законодавством, що забезпечується *обов'язком міністерств, відомств, підприємств, установ, організацій здійснювати технічні та інші заходи для запобігання шкідливому впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище*. Ідея запровадження та функціонування систем екологічного менеджменту повинна ґрунтуватись також й на обов'язках суб'єктів господарювання в галузі охорони навколишнього природного середовища: раціонального і економного використання природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій, здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища, здійснення господарської та іншої діяльності без порушення екологічних прав інших осіб, та ін. (ст. 40 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища"). Саме

екологічний менеджмент слугує механізмом реалізації зазначених положень.

Також, одним з основних завдань екологічного менеджменту підприємств є забезпечення екологічної безпеки. Це обумовлено ступенем небезпеки для населення та навколишнього природного середовища факторів природного та техногенного характеру. У статтях 51-59 Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року, конкретизуються напрями правового впливу і встановлюється широке коло організаційно-правових, економічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки суб'єктами господарювання: екологічні вимоги до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів, проблеми охорони навколишнього природного середовища при застосуванні засобів захисту рослин, мінеральних добрив, нафти і нафтопродуктів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів, охорона навколишнього природного середовища від неконтрольованого та шкідливого біологічного впливу, охорона навколишнього природного середовища від забруднення відходами та ін. [8].

Механізм гарантування екологічної безпеки, обов'язки підприємств щодо мінімізації негативного впливу на довкілля, відповідальність за забруднення навколишнього природного середовища передбачено і іншими нормативно-правовими актами – Законом України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" від 24 лютого 1994 року [9], який у статтях 6-8 визначає права та обов'язки підприємств, установ та організацій щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя. Законом України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" від 8 лютого 1995 року [10], яким у Розділі I визначено права і обов'язки у сфері використання ядерної енергії, Розділом VI врегульовано діяльність, пов'язану з використанням ядерних установок та джерел іонізуючого випромінювання, а також питання розміщення, будівництва, введення в експлуатацію і зняття з експлуатації ядерних установок та об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, сховищ для захоплення радіоактивних відходів. Законом України "Про пестициди та агрохімікати" від 2 березня 1995 року [11], який регулює правові відносини, пов'язані з державною реєстрацією, виробництвом, закупівлею, транспортуванням, зберіганням, торгівлею та безпечним для здоров'я людини і навколишнього природного середовища застосуванням пестицидів і агрохімікатів, визначає права і обов'язки підприємств, установ, організацій та ін.

Вимоги щодо екологічної безпечності продукції суб'єктів господарювання для здоров'я населення та вимоги щодо запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям, що можуть бути спричинені діяльністю цих суб'єктів закріплені у Законах України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" від 24 лютого 1994 року [12], "Про захист прав споживачів" від 12 травня 1991 року [13], "Про безпечність та якість харчових продуктів" від 23 грудня 1997 року [14], "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" від 8 червня 2000 року [15], та ін.

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року містить характеристику окремих функцій екологічного управління, реалізація яких відбувається і на рівні окремих підприємств. Так, функція моніторингу навколишнього середовища відповідно до статті 22 Закону реалізується окремими суб'єктами шляхом спостереження за станом

навколишнього природного середовища, рівнем його забруднення, що здійснюється, у тому числі, підприємствами, установами та організаціями, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища. Зазначені підприємства, установи та організації зобов'язані безоплатно передавати відповідним державним органам аналітичні матеріали своїх спостережень.

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року та Законом України "Про екологічну експертизу" від 9 лютого 1995 року [16] визначено основні засади здійснення екологічної експертизи в Україні, а до об'єктів експертизи віднесено, у тому числі, проекти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, розвитку галузей народного господарства, проекти інструктивно-методичних і нормативно-технічних актів та документів, які регламентують господарську діяльність, що негативно впливає на навколишнє природне середовище, матеріали, речовини, продукція, господарські рішення, системи й об'єкти, впровадження або реалізація яких може призвести до порушення норм екологічної безпеки та негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Законами України "Про екологічну експертизу" від 9 лютого 1995 року, "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 1 червня 2000 року [17], "Про екологічний аудит" від 24 червня 2004 року [18] та ін. визначено окремі аспекти екологічного менеджменту конкретного суб'єкта (планування, облік, інформування, оцінка впливу на навколишнє середовище та ін.), або порядок їх застосування.

Серед основних юридичних ознак екологічного менеджменту можна виділити: 1) це система правових норм, що регулюють суспільні відносини між суб'єктом господарської діяльності та іншими учасниками управління, визначають його мету, функції та завдання, 2) екологічний менеджмент – це екологічне управління найнижчого, тобто об'єктного рівня, 3) екологічний менеджмент, за своєю природою, є різновидом соціального управління, 4) в основу екологічного менеджменту покладено цілеспрямовану діяльність суб'єкта господарської діяльності, 5) така діяльність направлена на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, дотримання екологічного законодавства, попередження екологічних правопорушень, 6) екологічний менеджмент поєднує в собі керівництво людьми на конкретному виробництві та прийняття відповідних рішень.

У вузькому значенні, екологічний менеджмент розглядається як своєрідна система екологічного управління. Як зазначає Андрейцев В.І., система управління – це внутрішньо-організована сукупність структурних елементів, яка взаємопов'язана та обумовлена однією метою, виконує для її досягнення відповідні функції [7]. Щоб з'ясувати, що таке екологічний менеджмент у вузькому розумінні, слід спочатку виокремити його основні ознаки. Закон України "Про підтвердження відповідності" від 17 травня 2001 року у статті 1 оперує такими поняттями, як: система якості, система управління якістю, система екологічного управління. Усі ці три поняття у своїй сукупності визначають природу екологічного менеджменту. Проаналізувавши їх, можна визначити такі основні юридичні ознаки екологічного менеджменту у його вузькому значенні: 1) це організаційна структура, тобто сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих органів управління на конкретному виробництві, 2) це правова структура – діяльність суб'єкта господарювання безпосередньо врегульована нормами права, внут-

рішніми розпорядчими документами, стандартами підприємства, тощо, 3) це матеріальна структура – сукупність відповідних ресурсів: матеріально-технічних та інформаційних; 4) це сукупність методів, механізмів та процедур організації діяльності суб'єкта господарської діяльності та реалізації ним функцій управління, 5) об'єктом управління виступає не окремий індивід або колектив, а конкретний суб'єкт господарської діяльності, 6) мета впровадження екологічного менеджменту суб'єктом господарської діяльності – сприяти забезпеченню ефективного використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, дотриманню екологічного законодавства, попередженню екологічних правопорушень.

Таким чином, екологічний менеджмент у вузькому розумінні – це сукупність організаційно-правової та матеріальної структури у складі суб'єкта господарювання, а також сукупність методів, механізмів та процедур реалізації ним функцій екологічного управління з метою забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, дотримання екологічного законодавства, попередження екологічних правопорушень та реалізації державної екологічної політики у цій сфері.

Отже, ми бачимо, що правова основа створення та функціонування систем екологічного менеджменту на підприємствах закладена у чинному законодавстві. Проте, суттєвим недоліком залишається розпорошеність норм по різних нормативно-правових актах, відсутність єдиного нормативного акту, який би об'єднав та систематизував порядок створення та вимоги до застосування таких систем, їх функціональну, організаційну структуру, заходи заохочення та стимулювання суб'єк-

тів господарської діяльності, відповідальність за недотримання вимог чинного законодавства.

1. Курдина О.О. Система екологічного менеджменту: принципи формування і впровадження / О.О. Курдина // Науковий вісник. – 2005. – № 15. – С. 211-214. 2. Шапоренко О.І. Екологічний менеджмент / Шапоренко О.І. – Д.: Норд-Прес, 2004. – 312 с. 3. ДСТУ ISO 14004-97 Системи управління навколишнім середовищем. Загальні настанови щодо принципів управління, системи та засобів забезпечення. Введ. 18.08.97. – К.: Держстандарт України, 1997. – 38 с. 4. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. 1991. – № 41. – Ст.546. 5. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" від 21 грудня 2010 року // Офіційний вісник України. – 2011. – № 3. – Ст. 158. 6. Закон України "Про підтвердження відповідності" від 17 травня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 32. – Ст. 169. 7. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій: навч. посібник для юрид. фак. вузів. – К.: Вентурі, 1996. – 208 с. 8. Правове регулювання екологічної безпеки в Україні: навч. посіб. / А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.Л. Бредіхіна та ін. – Х.: Право, 2012. – 296с. 9. Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" від 24 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218. 10. Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" від 8 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81. 11. Закон України "Про пестициди та агрохімікати" від 2 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – Ст. 91. 12. Закон України "Про захист прав споживачів" від 12 травня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379. 13. Закон України "Про безпечність та якість харчових продуктів" від 23 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98. 14. Закон України "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" від 8 червня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 337. 15. Закон України "Про екологічну експертизу" від 9 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 8. – Ст.54. 16. Закон України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 1 червня 2000 року // Відомості Верховної Ради України – 2000. – № 36. – Ст.299. 17. Закон України "Про екологічний аудит" від 24 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України – 2004. – № 45. – Ст. 500.

Надійшло до редколегії 09.04.12

УДК 349.6

О. Ніжніченко, асп.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИНЦИПІВ ЕКОЛОГІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ

В статті розкрито основні правові принципи екологічного стимулювання. На основі їх аналізу сформуовано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання екологічних відносин.

Ключові слова: екологічне стимулювання, правові принципи стимулювання в екологічному праві, механізм правового регулювання екологічних відносин.

В статье раскрыты основные правовые принципы экологического стимулирования. На основе их анализа сформулированы предложения по усовершенствованию правового регулирования экологических отношений.

Ключевые слова: экологическое стимулирование, принципы стимулирования в экологическом праве, механизм правового регулирования экологических отношений.

The article reveals the basic legal principles of environmental incentives. Based on their analysis the suggestions to improve regulation of environmental relations are generated.

Keywords: environmental incentives, legal principles of incentives in environmental law, mechanism of legal regulation of the environmental relations.

Актуальність проведення даного дослідження зумовлена низькою ефективністю існуючих стимулів у сфері екології. Це в першу чергу пов'язане із відсутністю належної методологічної основи у політиці стимулювання, поверхневим закріпленням окремих стимулюючих засобів.

Для того, щоб екологічне стимулювання стало дієвим правовим інструментом і виконувало поставлені перед ним завдання, воно має підпорядковуватися певним керівним засадам. Метою даної роботи є виявлення основних принципів екологічного стимулювання, що стануть орієнтирами при вдосконаленні правового регулювання еколого-стимуляційних відносин.

В цілях даного дослідження під екологічним стимулюванням розуміється визначена екологічним законодавством система правових, організаційних, економічних та інших заохочувальних засобів, які спрямовані на підвищення рівня суспільно необхідної еколого-правової поведінки суб'єктів у галузі ефективного використання

природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Перш ніж перейти до аналізу правових принципів стимулювання варто згадати визначення принципів права взагалі. В теорії держави і права ними називають основоположні, вихідні положення, що визначають зміст впливу права на суспільні відносини і виступають критеріями його цінності для суб'єктів права. Принципи права виражають і характеризують найголовніші риси права як регулятора суспільних відносин, вони є стрижнем, який об'єднує норми права і який надає певне спрямування правотворчим і правозастосовчим органам [7, 312].

Будувати систему засобів екологічного стимулювання слід у першу чергу за принципом комплексного правового регулювання. Будучи невід'ємною складовою механізму правового регулювання, екологічне стимулювання повинне взаємодіяти з іншими елементами системи, забезпечуючи її безперебійне функціонуван-

